



BESLUT

2015-05-11

Dnr: 14/02898

SAKEN

Päivän Tiima, Meänraatio P4 Norrbotten, 2014-11-24, program om valet av ordförande till Norrbottens läns landsting; fråga om opartiskhet

BESLUT

Programmet fälls. Granskningsnämnden anser att det strider mot kravet på opartiskhet.

FÖRELÄGGANDE

Sveriges Radio AB ska på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

PROGRAMMET

Det aktuella programmet handlade om valet av ordförande till Norrbottens läns landsting. Sändningen var på meänkieli och dialogen återges i översättning till svenska. I programmet sades bland annat följande.

(Pgl) – [...] I kväll debatterar vi om turbulensen inom landstinget. Vi pratar inte om valet av en ordförande utan om hur ledamöterna får rösta eller inte rösta. Inom två partier var ledamöterna tvungna att offentliggöra vilket namn de skrivit på lappen, även då det handlade om en sluten omröstning. [...] Om du tycker, att om man inom partigruppen har bestämt sig att rösta på ett visst sätt, då måste man hålla sig till det, annars blir det bara kaos, ring då in och tala om det.

I ett lyssnarsamtal med landstingsrådet A sades följande.

(Pgl) – [...] Denna vecka har det fällts många hårda kommentarer mot de två S-ledamöter som röstade så kallat blankt vid valet av landstingets ordförande. A, du är före detta kommunalråd i Pajala och är numera landstingsråd. Du är en av de som är upprörda över situationen. Du och före detta kommunalråd i Haparanda [namn] hade en pressträff i Luleå tidigare i dag. Varför? (A) – Det är egentligen en händelsekedja detta handlar om. Jag och [namn] har ju varit öppet kritiska, speciellt gällande det usla valresultatet partiet fick inom länet. På många håll var resultatet rent ut katastrofalt. [...] (Pgl) – Vad är det situationen vill säga då? (A) – Det säger till att börja med, att det finns stora brister hos ledningen. Vi har uttryckt kritik mot fler saker. De stora bråken om OBS-platserna är det som har lagt grunden till dagens situation. Exempelvis i

Haparanda där det fanns åtta till tio OBS-platser, tog B bort dessa 2005 under en vendetta mot [namn]. Det har han själv nu senare erkänt. För oss är det helt obegripligt, att man försöker visa sin makt med människors hälsa som maktmedel. (Pgl) – Och nyss hade man en omröstning...(A) – Ja, det hade man och bland röstsedlarna hittades det två blanka röster. Direkt efter omröstningen så blev det ett himla liv inom partiet. Det påstods, att det är [namn] och A som röstat blankt. Sanningen ska fram och dessa rövare ska bara ut. Det var B själv som ledde det hela. Det är ju inte civiliserat, framför allt inte på den här nivån, att anklaga oskyldiga på detta sätt. (Pgl) – Hur var det då? Var det inte du och din namne som hade röstat blankt? (A) – Jag vet inte hur många gånger jag måste upprepa, att jag har röstat på B två gånger denna dag, en gång vid omröstningen för SKL, Sveriges Kommuner och Landsting och en gång vid val av ordförande. Vi kunde konstatera, [namn] och jag, att det inte tog slut där. I lördagens tidning fanns det en fruktansvärt stor bild där dessa rövare och förövare jagas, förrädarna ska fast, häxjakten är igång... Det tycker vi var olustigt och det har bara fortsatt. Vi har varit i kontakt med partiet och skrivit ett brev om det här. Vi trodde att genom en dialog så kan vi lösa situationen, men vi insåg, att det är ju helt lönlöst, eftersom alla inte vill delta i dialogen. I morgon är det ju omröstning och att det här med S, MP och V ska gå vägen hänger absolut inte på oss. (Pgl) – Nu vill jag ställa en rak fråga: Vid nästa omröstning, kommer du att rösta på B? (A) – Om B kommer att stå på listan, så kommer jag och [namn] inte att använda den valsedeln. (Pgl) – Det var ett rakt svar. Stanna kvar på linjen, A.

Ett lyssnarsamtal följde med C, kommundirektör i Kiruna, som sammanfattningsvis ansåg att de som röstat blankt skulle ge sig till känna. Därefter sa programledaren bland annat följande.

(Pgl) – Vi har med oss även D. [...] (Pgl) – Vad säger du, D? (D) – Det enda man kan säga om det här är, att är det en sluten omröstning, så är den sluten. Ingen ska då gräva efter hur var och en har röstat. Det är så pass grovt övergrepp på den saken, att jag inte vet om det ens är tillåtet enligt Svensk lag. Det ska inte luskas fram hur var och en har röstat. Det är med andra ord hög tid att vi avsätter B. Det här är så grovt, att jag inte finner några ord. (Pgl) – Vi måste poängtera att här pratar vi om Socialdemokraterna, men vi har ju två andra partier där ledamöterna har tvingats till att bevisa hur de har röstat; att på deras röstsedlar verkligen står B. De har alltså varit tvungna att visa upp sina röster. (D) – Ja, och det är ytterligare en sak, att om alla tvingas att stå bakom en person, så har vi ingen demokrati längre. Och vi har ju sett det, att de som inte är i linje med B, har kickats ut och det är ju allt annat än riktigt. Och det vet man, att när andra partier ger sig in på den här vägen, så har de bara att förlora på det. Och Socialdemokraterna kommer att förlora stort på det här.

Programledaren samtalade med A igen.

(A) – Självklart förstår jag, att situationen är sådan. Från vår part, när vi nu har sett vilka eftergifter den här historian har haft, skriverier och mycket annat och att man vägrat ta en diskussion, som vi efterlyste, så kan jag säga, att vi inte kan acceptera den här typen av styre. Vi anser, att vi hamnat i en återvändsgränd och det har vi talat om klart och tydligt. Vi är socialdemokrater och vi kommer att stå bakom samarbetet mellan S, MP och V, men vi kommer inte att stå bakom B som landstingets ordförande. Vi har helt enkelt fått nog av den här typen av ledarskap och dess sätt att behandla människor genom manipulation, utrensning och att kicka ut dem. Den politiska vägen är en återvändsgränd och resan tar slut där. [...] (A) – [...] Jag och [namn] har fattat vårt beslut först efter att vi sett den här häxjakten och vilket ledarskap det handlar om. Man diskuterade hur man genom att analysera handstilar skulle identifiera röstsedlarna. Det kan vara effektivt vid tillfället, men det säger något. Det gav ett obehag bara av att höra dessa förslag till metoder som hör till system där människor systematiskt avlyssnats och kontrollerats. Efter att ha hållit våra tal på partikonferensen

där vi båda var mycket kritiska gentemot B och hans ledarstil, kom han fram till oss och talade om att allt har spelats in och materialet kommer att användas vid analyser när förrädarna ska jagas. Det är helt opassande och fullkomligt oacceptabelt.

Ett samtal följde med E.

(E) – Jag är lite ambivalent i frågan. För det första är det mycket bra, att ni tar upp detta. Maktbegär inom organisationen och själva politiken har sin egen roll i den här maktkampen Kryst kontra Lappland. Det handlar förstås om sjukvården då det är Landstinget vi pratar om, men även inom det socialdemokratiska partiet. Det här är inget nytt. Det är ett vanligt inslag inom socialdemokratin. Jag har själv fått uppleva det när jag inte ville justera ett protokoll så besökte B Pajala och efter det besöket började man mobba mig inom partiet. Alla kanske inte håller med mig, men det är min upplevelse. Det är jättebra, att det här kommer på tapeten då det är mycket vanligt. Jag tror inte heller att Socialdemokraterna är ensam om att ha det på det här viset.

Programledaren samtalade med F.

(F) – Jag kan bara hålla med min gamla skolkamrat, D, om att slutet omröstning är hemlig och det finns ingen som har rätt att snoka runt, hur var och en har röstat. Jag har själv varit aktiv inom sossarna både i Kiruna och andra ställen. Jag säger som det är; att hela partipolitiken är ett mörkt område. Du tvingas till att tycka och rösta på ett visst sätt, annars får du kängan. Och det sägs ofta helt öppet bland sossar och kommunister eller i vilket annat parti som helst. Så här har B hållit på i många år. Han har fått lämna flera kommuner på grund av detta. Nu har han lyckats att komma in i landstingsfullmäktige och han betar sig som om han var kungen av landstinget. Jag tackar alla som orkar jobba med honom. (Pgl) – Tack så mycket. Det var ord och inga visor. [...]

Ett samtal följde med G.

(G) – [...] vi har ju haft val nyligen. Och väljarna har inte varit nöjda. Det kan man se på valresultatet. Jag har följt landstingspolitiken i flera år. Man har sett hur den här härskartekniken har sett ut från socialdemokratiskt håll, då från B. Hur han har slängt ut både [namn] härifrån Haparanda, [namn] och [namn]. Och även varit dum mot sina egna. Och ser man nu på det här samarbetet mellan S, MP och V så har Miljöpartiet och Vänstern inte haft någonting att säga till om. Sedan kan de prata vem som har haft att säga till om, men ser man det över tid så får man naturligtvis lyssna på husbonden. Och den härskartekniken, vilken stor herre som helst faller på sina egna grepp. Och jag måste säga, ett stort tack till [namn] och A. Jag har haft så goda tankar om A, när han en gång sade, att Kiruna var ett tomt skal på sjukhuset, jag är själv sjuksköterska. Så han har vuxit i mina ögon. Ett stort civilkurage! Jag beundrar dessa båda [...]. (Pgl) – Det var klara besked. [...]

Avslutningsvis samtalade programledaren med H.

(H) – Jag tycker att vi borde fått bort B för länge sedan. Men han har ju hela kvinno-folket med sig! Det finns bara en kvinna som har vågat sig stå emot honom. Ta exempelvis C. Hon har inte mycket vett i huvudet, inte. (Pgl) – Okej. Vår tid börjar ta slut. [...]

ANMÄLAN

Anmälaren anser att programmet var en smutskastning och hetsjakt på en enskild person som inte gavs någon möjlighet att komma till tals.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Radio (SR) anser att programmet överensstämmer med kravet på opartiskhet och anför följande.

Päivän Tiima bygger på att lyssnarna i direktsändning kan ringa in för att diskutera och i dialog med programledaren ventilera sina åsikter. Ett syfte med programmet är att en mångfald av röster och åsikter ska komma fram. Programledaren var redan inledningsvis tydlig med att diskussionen inte handlade om vem som skulle inneha ordförandeposten i landstinget utan om det var rätt eller inte att ledamöterna blivit ombedda att redovisa sina röster trots att det var en sluten omröstning. Eftersom det var ett ämne som väckte starka känslor hade redaktionen förberett samtal med ett par socialdemokratiska politiker som representerade olika åsikter. Utöver detta försökte redaktionen få in fler röster från andra partier så som Miljöpartiet och Vänsterpartiet men ingen ville medverka på grund av att de inte talade meänkieli. Det var oundvikligt att några av samtalen, framförallt från de lyssnare som ringde in, kom att handla om nuvarande ordföranden B eftersom valet av honom till ordförandeposten var grunden till oenigheten inom Socialdemokraterna.

Programmet är direktsänt och redaktionen kan inte fullt ut styra vilka åsikter som kommer fram. Flera gånger upprepade programledaren att programmet inte skulle handla om vem som borde vara ordförande i landstinget utan om redovisningen av röster vid omröstningen. Programledaren markerade också när han ansåg att vissa uttryckte sig väldigt kritiskt och uppmanade fler att ringa in. Det ringde emellertid inte någon (utöver inbjudna C) som var av den uppfattningen att man skulle behöva redovisa sina röster offentligt. Det kan dock nämnas att C:s inställning i frågan även delas av B. Genom hennes medverkan blev också B:s ståndpunkt redovisad. B själv var inte inbjuden på förhand då programmet inte skulle handla om ordförandeposten. SR anser att det är av betydelse i sammanhanget att B är en framstående politiker i Norrbotten och vid tidpunkten landstingsstyrelsens ordförande (numera landstingsråd). Som en etablerad politiker med en egen plattform måste han tåla viss kritik utan att själv bjudas in till direktsända debattprogram. Han hade dessutom möjlighet att ringa in till programmet.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SR ska utöva sändningsrätten opartiskt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (14 § i sändningstillståndet).

Kravet på opartiskhet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kravet ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande. Om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag, antingen genom att den kritiserade själv medverkar eller genom att en kommentar från honom eller henne redovisas.

Granskningsnämnden får besluta att ett programföretag som brutit mot villkor i sitt sändningstillstånd på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut (17 kap. 10 § radio- och tv-lagen).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar att programmet innehöll allvarlig kritik mot B av sådant slag som kräver bemötande eller en kommentar. Även om kritiken fördes fram av tillfälligt medverkande i direktsändning kan den knappast ha varit oförutsedd av programföretaget. Programledaren balanserade inte heller kritiken utan understödde den snarare med sina kommentarer. Mot den bakgrunden anser nämnden att programmet strider mot kravet på opartiskhet. Vad SR anfört om att B själv hade en möjlighet att ringa in till det direktsända programmet ändrar inte den bedömningen.

Detta beslut har fattats av Kristina Ståhl, K-G Bergström, Ingrid Carlberg, Maria Edström, Leif Hedman, Jan Holmberg och Nedjma Chaouche efter föredragning av Tarek Touma.

På granskningsnämndens vägnar

Kristina Ståhl

Tarek Touma